

İLKÖĞRETİM 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MEDYA VE MEDYA OKURYAZARLIĞI DERSİNE İLİŞKİN TUTUMLARI

SEVENTH GRADE STUDENTS' ATTITUDES TOWARD MEDIA LITERACY EDUCATION COURSE

Cevat ELMA^{*}, Alper KESTEN^{**}, Abdullah N.DİCLE^{***}, Elif MERCAN^{****},
Şakir ÇINKIR^{*****}, Özcan PALAVAN^{*****}

ÖZET: Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de medya okuryazarlığı dersini alan öğrencilerin bu derse yönelik tutumlarını belirlemektir. Bu araştırma, tarama modeli niteliğindedir. Bu çalışmada öğrencilerin medya okuryazarlığı dersine ilişkin tutumları, araştırmacıların geliştirdiği bir ölçek aracılığıyla belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın evrenini, 2006-2007 öğretim yılında 5 pilot ildeki (İstanbul, İzmir, Ankara, Erzurum ve Adana) uygulama okullarında medya okuryazarlığı dersini alan 7.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrencilerin medya okuryazarlığı dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla “Medya Okuryazarlığı Tutum Ölçeği” geliştirilmiştir. Geliştirilen ölçeklerin geçerlik ve güvenilirliğinin belirlenmesi amacıyla ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulama amacıyla “Medya Okuryazarlığı Tutum Ölçeği”, Haziran 2006 tarihinde araştırma evreninden seçilen Ankara Ahmet Vefik Paşa İlköğretim Okulu 7. sınıfında okuyan 120 öğrenciye uygulanmıştır. Dört faktörlü olarak saptanan “Medya Okuryazarlığı Tutum Ölçeği”nin her bir alt faktörü için güvenilirliğin bir göstergesi olarak alfa iç tutarlılık katsayısı (Cronbach alfa) ve bu kapsamda madde toplam korelasyonları hesaplanmıştır. Araştırmada toplanan verilerin çözümlenmesinde SPSS® 15.0 (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) istatistik paket programı kullanılmıştır. Verilerin pilot il değişkeni açısından karşılaştırması amacıyla frekans, yüzde, aritmetik ortalama, tek yönlü varyans analizi teknikleri kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçları, medya okuryazarlığı dersini alan öğrencilerin, medya araçlarının kültürel ve toplumsal değerlerin korunmasında gereken özeni göstermediğini, medyanın haber ve bilgi verme işlevini etkin biçimde yerine getirmediğini belirttiklerini göstermiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin derste kullanılan materyalleri ve dersle ilgili yapılan sınıf içi tartışmaları yeterli buldukları, ancak sınıf içi etkinlikleri ve kullanılan öğretim yöntemlerini yeterli bulmadıkları ve öğretmenin dersi işleyiş biçimini beğenmedikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin derste öğrendiklerini ailesi ve arkadaşlarıyla paylaştığı ve bu paylaşımın arkadaşları ve aileleri üzerinde olumlu etki yarattığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Medya okuryazarlığı, tutum, ilköğretim.

ABSTRACT: *The purpose of this study is to identify students' attitudes toward the media literacy courses in Turkey. The study is designed as a quantitative study, and "Media Literacy Education Attitude Scale" (MLEAS) was used for the survey. The research population covers all seventh grade students who took a media literacy course during the academic year 2006-2007 in five pilot cities (İstanbul, İzmir, Ankara, Erzurum and Adana). In order to evaluate the reliability and validity of MLEAS, the scale was applied to 120 students from Ahmet Vefik Paşa Primary School, one of the pilot schools, in June 2006. For MLEA, four sub-factors were determined, and Internal Consistency Reliability (Cronbach alpha) and total item correlations were calculated for each subfactor. Collected data was analyzed with SPSS® 15.0 statistical package program. In order to compare the data according to pilot city variable; the frequency, percentage and arithmetic mean of the data were calculated, and one way variance analysis was used. According to the study results, the students who took a media literacy course point out that media fails to show concern about protecting cultural and social values and does not fulfill its responsibilities regarding informing people about news and facts. The students state that the instructional materials and class discussions were adequate, but they did not like the teaching activities used by the teachers. They also point out that the classroom activities and teaching strategies were insufficient for the course. Finally, the results of study show that the students shared their learning with their families and friends, and this sharing created a positive effect both on families and friends.*

Key Words: *Media literacy, attitude, primary school.*

1. GİRİŞ

Medya günümüzde insan yaşamının önemli ve vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Medyanın bireyin sosyalleşme sürecindeki önemi ve etkisi arttıkça eğitimsel amaç ve hedeflerin yeniden tanımlanması gereği kendisini açıkça hissettirmektedir. Özellikle çocukların üzerindeki medyanın etkisi günden güne bir artış göstermektedir. Gelişen teknolojiyle birlikte çok küçük yaşta çocuklar bile medya araçları tarafından iletilen mesajlarla karşı karşıya kalmaktadır. Günümüzde 3 yaşında bir çocuk bile kendisi televizyonu açıp karşısında saatlerce oturabilmektedir. Postman (1984) ve Buckingham (2000) bu gelişmeleri çocukluğun yok oluşu olarak tanımlamaktadır. Küçük yaşlardan itibaren televizyon saatleri sınırlanılmayan çocuklar okul yaşlarında televizyon bağımlısı olmaya aday olmaktadır. Kontrolsüz şekilde televizyon izlettirilen çocukların yorum yapma, muhakeme etme yeteneklerinin olumsuz etkilendiği bilinmektedir (Akbulut ve Kartopu, 2006). Amerikan Pediatri Derneği (AAP), 2008 yılı mayıs ayında yayınlamış olduğu raporda medya görüntü ve mesajlarının çocuklar ve gençler üzerindeki etkilerini beş ana başlıkta toplamıştır:

1. Saldırgan davranış ve şiddet, bireysel ve toplumsal bazda şiddete duyarsızlaşma
2. Madde bağımlılığı ve istismar

3. Beslenme ve obezite
4. Bedensel benlik algısı, cinselliğe düşkünlük ve özbenlik algısı
5. Reklam, pazarlama ve tüketim

Görsel, işitsel ve yazılı medya karşısında savunmasız bir alıcı konumunda bulunan çocukların ilköğretimden başlayarak, bilinçli ve eleştirel bir medya tüketicisi ve bunun yanı sıra medya üreticisi olma bilincini kazandırma, kurgu ile gerçeği birbirinden ayırabilme, genel olarak medyanın işleyişini değerlendirebilme, meydanının iletilerini çözümlenmesi gereksinimi açıkça ortaya çıkmıştır.

AAP, medyanın bütün olumsuz ve olası zararlı etkilerinin önlenmesinde çocuk doktorlarına, ailelere ve öğrencilere medya eğitimini önermektedir (AAP, 2008). Hatta Leung (1999) medya okuryazarlığı dersinin okul programlarına yeni bir ders olarak eklenmesi gerekliliğini vurgulamıştır. Aslında medya okuryazarlığı, birçok ülkenin ortaöğretim programında ve aynı zamanda bazı ülkelerin de ilköğretim programında bir süredir ya programın içerisinde ya da ayrı bir ders olarak yer almaktadır (Craggs, 1992; Hymen, 2006; Hobbs ve Frost, 1999). 1990'lı yılların ortasından bu yana Avustralya'da medya eğitimi, anaokulundan 12. sınıfa kadar zorunlu hale getirilmiştir. Aynı şekilde Finlandiya'da da 1990'lı yıllarda medya eğitimi ilköğretim seviyesinde verilmeye başlanmıştır. Medya okuryazarlığı İngiltere'de 1980'li yıllardan beri öğretim programının merkezinde yer almaktadır (Hobbs, 2005).

Masterman'a (1992) göre medya okuryazarlığının en önemli amacı öğrencilere gelecekte karşılaşacakları medya araçlarına karşı yeterliliği ve kişisel güveni ve bilinçlenmeyi geliştirerek medya araçlarını eleştirel bir biçimde yargılama becerisini kazandırmaktır. Medya okuryazarlığı bir başka anlatımla yazılı ve yazılı olmayan farklı formatlardaki (televizyon, video, sinema, reklamlar, internet vs.) iletilere erişim, onları çözümlenmesi, değerlendirme ve iletme yeteneği olarak da tanımlanmaktadır (Aufderheide, 1993).

Thoman ve Jolls'a (2008) göre medya okuryazarlığı birbirini takip eden üç aşamadan oluşmalıdır. Birinci aşamada öğrencilere nasıl seçim yapacakları ve çeşitli medya kaynaklarına zamanlarını nasıl harcayacaklarını yönetme yeteneğini kazandırmalıdır. İkinci aşamada ise öğrencilere eleştirel görüş yeteneği kazandırılarak, mesajları analiz etme ve sorgulama yeteneğinin geliştirilmesi ve alınan bu mesajların nasıl yapılandırılacağı fikrinin öğretilmesi gerekmektedir. Üçüncü ve son basamakta ise medyadan elde edilen tecrübelerin sosyal, politik ve ekonomik analizlerinin yapılarak günümüzde medyanın küresel tüketim ekonomisini nasıl yönettiği olgusunun anlaşılması sağlanmalıdır.

Curry-Tash'a (1998) göre medya okuryazarlığı, öğrencilerin içinde yaşadığı kültürle ilişki kurmak için geniş olanaklar sağlamaktadır. Considine (2008) medya okuryazarlığından ne anlaşılması gerektiğini ve öğrencilere sağlayabileceği olası katkıları şu şekilde sıralamıştır:

1. Medya okuryazarlığını bilgi devrimine dayanarak yeniden tanımlar.
2. Bir yeterlidir, bir ders değil. Bu yüzden disiplinler arasıdır.
3. Deneyime dayalı, aktif katılımlı ve farklı öğrenme biçimleri ile uyumludur.
4. Demokratik bir toplumda sorumlu yurttaş olmayı destekler, güçlendirir.
5. Grup çalışmasını, işbirlikli öğrenmeyi ve dayanışmayı destekler.
6. Basmakalıplılığa, önyargıya, çok kültürlü eğitime duyarlıdır.
7. Eleştirel düşünme becerisi hareketiyle uyumludur.
8. Sağlık eğitiminin anahtar parçalarından biridir.
9. Dezavantajlı öğrenciler ve sınıf tekrarı oranlarının düşürülmesine yardımcı olur.
10. Eğitim programının gerçek yaşamla ilişkilendirilmesini sağlar.

Dünyada birçok ülkede medya okuryazarlığı dersinin geçmişi 15 – 20 yıllık bir sürece dayandığından, bu ülkelerde medya okuryazarlığının aileler ve öğrenciler üzerindeki etkilerine yönelik yoğun çalışmalar yapıldığı görülmektedir (Hart & Benson, 1996; Alverman & Hagood, 2000; Cheung, 2005). Avustralya Eğitim Bakanlığı Batı

Avustralya’da uygulanan medya okuryazarlığı programının öğrencilerin analitik düşünme becerileri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla bir çalışma yürütmüştür. Quin ve McMohan’ın (1993) yaptığı bu çalışmada, öğrencilerin medyayı analiz etme ve medya analizinin temel bilgi ve becerilerine sahip olmada üst düzeyde oldukları belirlenmiştir. Medya tarafından iletilen görsel ve işitsel mesajları belirleyebilme yeteneğini gösterdikleri, medyanın işleyiş kurallarını ve önyargılarını fark edebildikleri ve görüntülerde ima edilen iletileri belirleyebildikleri görülmüştür (Singer ve Singer, 1998). Medya okuryazarlığının başarılı örneklerinden birisi de ABD’nin Kaliforniya eyaletindeki bir okulda gerçekleştirilmiştir. Okul öncesi eğitimden 8.sınıfa kadar program içerisine yerleştirilen medya okuryazarlığı dersi, öğrencileri medyayı değerlendirmekten hoşlanan birer “medya eleştirmeni” haline getirmiş ve bu okul, uygulanan programın başarısından dolayı bu uygulamayı gelecek yıllarda da devam ettirme kararı almıştır (Hymen, 2006).

Medya eğitiminin önde gelen savunucularından olan Hobbs ve Frost (1999), 9.sınıflar üzerinde yaptıkları araştırmada medya okuryazarlığının ana derslere entegre edildiği dersleri alan öğrenciler ile almayan öğrencilerin karşılaştırmasını yapmışlardır. Hobbs ve Frost (1999) yaptıkları araştırmada; medya okuryazarlığı dersinin dil bilgisi, sosyal bilgiler, sağlık ve fen bilgisi derslerinin içeriği ile ilişkilendirilen dersleri alan öğrencilerin almayan öğrencilere göre hedef izleyicileri, medya mesajlarının ekonomik hedeflerini ve izleyicileri güdüleme stratejilerini fark etmede daha başarılı olduklarını belirlemişlerdir. Ayrıca bu çalışmada medya okuryazarlığının bir sonucu olarak öğrencilerin var olan bilgiyi geri çağırma, hatırlama ve yorumlama yeteneklerinin hissedilir şekilde arttığını saptamışlardır.

Türkiye’de medya okuryazarlığı konusu 20-21 Şubat 2003 tarihlerinde düzenlenen İletişim Şurasında da dile getirilmiş ve Şuranın sonuç bildirgesinde yer almıştır. Ayrıca, Devlet Bakanlığı koordinatörlüğünde 2004 yılı Temmuz ayında oluşturulan, çeşitli kurum, kuruluş ve üniversitelerden ilgili katılımcıların yer aldığı ve

halen çalışmalarını Eylem Planı düzeyinde sürdürmekte olan Şiddeti Önleme Platformu bünyesinde görev yapan Medya ve Şiddet Çalışma Grubunun sonuç raporunda da RTÜK'ün önerisiyle medya okuryazarlığı konusu vurgulanmıştır (RTÜK, 2008). Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, ders programlarına medya okuryazarlığının geliştirilmesine yönelik bir ders konulması amacıyla 22/Eylül/2004 tarihli ve 2004/70 No'lu toplantıda alınan 19 Sayılı karar gereğince, Milli Eğitim Bakanlığıyla 25/Ekim/2004 tarihinde resmi temasa geçmiştir. Bütün bu gelişmelerin sonucunda da Milli Eğitim Bakanlığı ve Radyo ve Televizyon Üst Kurulu işbirliği ile 2006 – 2007 eğitim öğretim yılında 5 pilot ili kapsayan (İstanbul, Ankara, Adana, İzmir ve Erzurum) Medya Okuryazarlığı dersi ilköğretim okullarının 7. sınıfına seçmeli bir ders olarak verilmeye başlanmıştır. 2007-2008 öğretim yılında da medya okuryazarlığı dersini seçmeli ders olarak ilköğretim okullarının ikinci kademesinde yaygınlaştırma kararı alınmış ve uygulanmaya başlanmıştır.

Bu çalışmanın başladığı dönemde pilot bir uygulama olarak yürütülen medya okuryazarlığı dersine yönelik öğrenci tutumlarına ilişkin kapsamlı bir çalışmanın yapılması gereği ortaya çıkmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Türkiye'de medya okuryazarlığı dersini alan öğrencilerin bu derse yönelik tutumlarını belirlemektir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara yanıt aranmıştır:

1. Öğrencilerin medyayı algılama biçimine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Öğrencilerin medya okuryazarlığı dersinin algılanma biçimine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Öğrencilerin medya okuryazarlığı dersinin işleniş biçimine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

4. Öğrencilerin medya okuryazarlığı dersinin etkilerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. YÖNTEM

Medya okuryazarlığı ile ilgili olarak öğrencilerin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırma, tarama modeli niteliğindedir. Bu çalışmada öğrencilerin medya okuryazarlığı dersine ilişkin tutumları, araştırmacıların geliştirdiği bir ölçek aracılığıyla belirlenmeye çalışılmıştır.

2.1. Katılımcılar

Araştırmanın evrenini, 2006-2007 öğretim yılında 5 pilot ildeki (İstanbul, İzmir, Ankara, Erzurum ve Adana) uygulama okullarında medya okuryazarlığı dersini alan 7.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Uygulamanın 2007-2008 öğretim yılının Eylül ayında yapılması nedeniyle ilköğretim 8.sınıfa başlayan öğrenciler çalışmaya dâhil edilmiştir. Medya okuryazarlığı dersini alan öğrencilerin tamamına ulaşılması hedeflendiğinden örneklem seçme yoluna gidilmemiştir. Ancak öğrencilerin bir kısmının nakil olması ve nakil gelenlere anket uygulanamaması (bu dersi almamaları gerekçesiyle), devamsızlık vb. nedenlerle hedef öğrenci kitlesinin tamamına ulaşılammıştır. İlköğretim 8.sınıfa devam eden ve araştırma evrenini oluşturan öğrenci sayısı ile uygulamaya katılan öğrenci sayısı aşağıda tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma evreninde yer alan okullar ve öğrenci sayıları

Uygulamanın Yapıldığı Pilot İller	Çalışma Evreni	
	Okuldaki Öğrenci Sayısı	Uygulamaya Katılan Öğrenci Sayısı
İstanbul Bakırköy Şehit Pilot Muzaffer Ersönmez İ.Ö.O.	120	110
İzmir Karşıyaka 80. Yıl Metaş İ.Ö.O.	175	137
Ankara Çankaya Ahmet Vefik Paşa İ.Ö.O.	80	71
Adana Seyhan Dumlupınar İ.Ö.O.	72	61
Erzurum Merkez Barbaros Hayrettin Paşa İ.O.O.	200	125
Toplam	647	504

2.2. Veri Toplama Araçları

Öğrencilerin medya okuryazarlığı dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla “Medya Okuryazarlığı Tutum Ölçeği” geliştirilmiştir. Çalışma evreni kapsamındaki öğrencilerin derse yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla ölçek taslağı hazırlanırken, yurt içi ve yurt dışında ilgili alanyazın taraması yapılmıştır. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ve bu dersi okutan öğretmenlere dağıtılan “Medya Okuryazarlığı El Kitabı” incelenmiş ve bu inceleme sonucunda ölçeğe ilişkin madde havuzu oluşturulmuştur. Taslak ölçeğin oluşturulmasında bu havuzdan yararlanılmış ve sonuç olarak hedef kitlenin özellikleri de dikkate alınarak “Medya Okuryazarlığı Tutum Ölçeği”nin 40 sorudan oluşmasına karar verilmiştir. Geliştirilen ölçeklerin geçerlik ve güvenilirliğinin belirlenmesi amacıyla ön uygulama yapılmıştır.

Ön uygulama amacıyla “Medya Okuryazarlığı Tutum Ölçeği”, Haziran 2006 tarihinde araştırma evreninden seçilen Ankara Ahmet Vefik Paşa İlköğretim Okulu 7. Sınıfında okuyan 120 öğrenciye uygulanmıştır. Ön uygulamada, ölçek maddesinin yaklaşık üç katına denk düşen öğrenciye ulaşılarak ölçek, Ahmet Vefik Paşa İlköğretim Okulu 7. Sınıf A, B ve C şubelerinde okuyan öğrencilere uygulanmıştır.

Ön uygulamadan elde edilen verilere faktör analizi uygulanıp uygulanmayacağına ilişkin değerlendirmede KMO ve Bartlett testi kullanılmıştır. KMO testinden elde edilen değer 1’e yakın bir değerde (.856) çıkması ölçeğin faktör analizi yapılarak değerlendirilebileceğini, ayrıca Bartlett testinden elde edilen değer anlamlılık düzeyinin 0.05’ten düşük çıkması korelasyon matrisinden faktör çıkarılabileceğine işaret etmektedir (Şencan, 2005). KMO ve Bartlett testinin sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2. KMO ve Bartlett testi sonuçları

<i>Kaiser-Meyer-Olkin Testi</i>		,856
<i>Barlett’s Testi</i>	x^2	1719,999
	<i>sd</i>	496
	<i>p</i>	,000

Yukarıdaki veriler ışığında “Medya Okuryazarlığı Tutum Ölçeği”nin faktör analizi yapılarak değerlendirilmesi uygun görülmüştür. Faktör analizi uygulaması ile 40 maddeden oluşan ölçeğin tek ya da çok faktörlü olup olmadığının belirlenmesine çalışılmıştır. Yapılan analiz sonucunda madde faktör yük değeri .40’ın altında olan 9 madde çıkarıldıktan sonra ölçekte yer alan maddelerin birbirinden bağımsız dört faktörde (Medyayı Algılama Biçimi, Medya Okuryazarlığı Dersinin Algılanma Biçimi, Medya Okuryazarlığı Dersinin İşleniş Biçimi ve Medya Okuryazarlığı Dersinin Etkileri) toplandığı ve maddelerin faktör yük değerlerinin .43 ile .79 arasında değiştiği görülmüştür.

Dört faktörlü olarak saptanan “Medya Okuryazarlığı Tutum Ölçeği”nin her bir alt faktörü için güvenilirliğin bir göstergesi olarak alfa iç tutarlılık katsayısı ve bu kapsamda madde toplam korelasyonları hesaplanmıştır. Madde toplam korelasyonları birinci faktör için .48 ile .58; ikinci faktör için .44 ile .76; üçüncü faktör için .49 ile .79 ve dördüncü faktör için .43 ile .69 arasında değiştiği belirlenmiştir. Buna göre ölçekte yer alan maddelerin iyi derecede ayırt edici olduğu söylenebilir.

“Medya Okuryazarlığı Tutum Ölçeği”nde, her bir faktörün açıkladığı varyans oranlarına bakıldığında; birinci faktörün (12 madde) açıkladığı varyans oranının %31.79, ikinci faktörün (8 madde) %6.88, üçüncü faktörün (6 madde) %6.38 ve dördüncü faktörün (5 madde) %4.97 olduğu ve toplamda ise %50.02 olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin alfa katsayılarına bakıldığında ise; alfa iç tutarlılık katsayısının .93 olduğu saptanmıştır. Buna göre “Medya Okuryazarlığı Tutum Ölçeği”nin oldukça güvenilir olduğu söylenebilir.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin çözümlenmesinde SPSS 15.0 (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) istatistik paket programı kullanılmıştır. Verilerin pilot il değişkeni açısından karşılaştırması amacıyla frekans, yüzde, aritmetik ortalama, tek yönlü varyans analizi teknikleri kullanılmıştır.

Medya okuryazarlığı tutum ölçeğinde öğrencilerin verilen ifadelere ilişkin tepkilerini belirlemek amacıyla beşli Likert derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, (5) *Tamamen katılıyorum*, (4) *Katılıyorum*, (3) *Fikrim yok*, (2) *Katılmıyorum* ve (1) *Hiç Katılmıyorum* seçeneklerinden oluşmuştur.

3. BULGULAR

Öğrencilerin medya okuryazarlığı dersine ilişkin tutumları madde düzeyinde değerlendirilmiş, bu amaçla dört alt boyuttan oluşan ölçeğin her bir boyutunda yer alan ve derse yönelik tutuma ilişkin durumları ifade eden madde ortalama puanları tablolarda sunulmuştur. Öğrencilerin derse ilişkin tutumlarının pilot il değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin tek boyutlu varyans analizi sonuçları incelenmiştir.

3.1. Öğrencilerin Medya Okuryazarlığı Dersine Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular

Bu başlık altında öğrencilerin medya okuryazarlığı dersine ilişkin tutumları, medyanın algılanma biçimi, dersin algılanma biçimi, işleniş yöntemi ve etkileri alt boyutlarında ele alınmıştır.

3.2. Medyanın Algılanma Biçimi Boyutuna İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin medyanın algılanma biçimi boyutunda yer alan ifadelerine ilişkin ortalamalar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Medyanın algılanma biçimi boyutuna ilişkin madde ortalama puanları

<i>Md. No</i>	<i>Maddeler</i>	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>
1.	<i>Medya araçlarının kültürel değerlerin bozulmasına neden olduğunu düşünüyorum.</i>	500	2,99	1,29
2.	<i>Medyanın haber ve bilgi verme işlevini yerine getirmekten uzak olduğunu düşünüyorum.</i>	500	2,83	1,35
3.	<i>Medyanın kültürel ve toplumsal değerlerin korunmasında titiz davranmadığını düşünüyorum.</i>	500	2,63	1,38
4.	<i>Medyanın tarafsız olduğuna inanmıyorum.</i>	500	2,46	1,29
5.	<i>Medya kuruluşlarında yayınlanan haberlerin abartılı olarak sunulduğunu düşünüyorum.</i>	500	2,44	1,28
6.	<i>Türkiye'deki medyanın eğlendirme-eğlence işlevini daha çok öne çıkardığını düşünüyorum.</i>	500	2,38	1,24

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin toplamda en fazla katıldıkları ifadelerin sırasıyla “Medya araçlarının kültürel değerlerin bozulmasına neden olduğunu düşünüyorum” ($\bar{x}=2.99$), “Medyanın haber ve bilgi verme işlevini yerine getirmekten uzak olduğunu düşünüyorum” ($\bar{x} = 2.83$) ve “Medyanın kültürel ve toplumsal değerlerin korunmasında titiz davranmadığını düşünüyorum” ($\bar{x}=2.63$) maddeleri olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin en az katıldıkları ifadelere bakıldığında ise sırasıyla “Medyanın tarafsız olduğuna inanmıyorum” ($\bar{x}=2.46$), “Medya kuruluşlarında yayınlanan haberlerin abartılı olarak sunulduğunu düşünüyorum” ($\bar{x}=2.44$) ve “Türkiye’deki medyanın eğlendirme-eğlence işlevini daha çok öne çıkardığını düşünüyorum” ($\bar{x}=2.38$) maddeleri olduğu belirlenmiştir.

Medyanın algılanma biçimi boyutuna ilişkin madde ortalama puanları bir bütün olarak değerlendirildiğinde; öğrenciler, medya araçlarının kültürel ve toplumsal değerlerin korunmasında gereken özenin gösterilmediğini, medyanın haber ve bilgi verme işlevini etkin biçimde yerine getiremediğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin en az katıldıkları ifadelerle bakıldığında ise medyanın tarafsız olmadığını, haberlerin abartılı olarak sunulduğunu ve eğlendirme-eğlence işlevini ön plana çıkarttıkları yönündeki maddeler olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin medyanın algılanma biçimi boyutuna ilişkin görüşlerinin il değişkenine göre ANOVA sonuçları Tablo 4 ’de verilmiştir.

Tablo 4. Medyanın algılanma biçimi boyutuna ilişkin anova sonuçları

<i>Değişken</i>	<i>Kategori</i>	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>		
<i>İL</i>	<i>İstanbul (1)</i>	110	15.21	3.74		
	<i>İzmir (2)</i>	137	15.53	4.09		
	<i>Ankara (3)</i>	71	15.20	5.07		
	<i>Erzurum (4)</i>	121	16.37	4.28		
	<i>Adana (5)</i>	61	15.74	4.70		
<i>Varyansın Kaynağı</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
<i>Gruplararası</i>	148.517	4	37.13	2.01	.092	-
<i>Gruplarıçi</i>	9140.715	495	18.46			
<i>Toplam</i>	9289.232	499				

Analiz sonuçları, iller açısından öğrencilerin medyaya ilişkin genel değerlendirme boyutu ile ilgili algıları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir [$F_{(4, 495)}=2.01$, $P<0.05$]. Başka bir deyişle öğrencilerin medyaya ilişkin genel değerlendirmelerinin illere göre değişmediğini ortaya koymaktadır.

3.3. Medya Okuryazarlığı Dersinin İşleniş Yöntemi Boyutuna İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin medya okuryazarlığı dersinin işleniş yöntemi boyutunda yer alan ifadelerine ilişkin ortalamalar Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Medya okuryazarlığı dersinin işleniş yöntemi boyutuna ilişkin madde ortalama puanları

<i>Md. No</i>	<i>Maddeler</i>	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>
1.	<i>Bu derste kullanılan araç-gereci yeterli buluyorum.</i>	500	2,63	1,40
2.	<i>Medya ile ilgili sınıf içi tartışmaları yeterli buluyorum.</i>	500	2,51	1,34
3.	<i>Medyaya ilişkin sınıf içinde yapılan etkinlikleri yeterli buluyorum.</i>	500	2,42	1,26
4.	<i>Bu derste kullanılan öğretim yöntemlerini yeterli buluyorum.</i>	500	2,38	1,28
5.	<i>Öğretmenimizin dersi işleme biçimini beğeniyorum.</i>	500	2,09	1,32

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin toplamda en fazla katıldıkları ifadelerin sırasıyla “Bu derste kullanılan araç-gereci yeterli buluyorum” ($\bar{x}=2.63$) ve “Medya ile ilgili sınıf içi tartışmaları yeterli buluyorum.” ($\bar{x} = 2.51$) maddeleri olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin en az katıldıkları ifadeler bakıldığında ise sırasıyla “Medyaya ilişkin sınıf içinde yapılan etkinlikleri yeterli buluyorum” ($\bar{x}=2.42$), “Bu derste kullanılan öğretim yöntemlerini yeterli buluyorum.” ($\bar{x}=2.38$) ve “Öğretmenimizin dersi işleme biçimini beğeniyorum” ($\bar{x}=2.09$) maddeleri olduğu belirlenmiştir.

Medya okuryazarlığı dersinin işleniş yöntemi boyutuna ilişkin madde ortalama puanları bir bütün olarak değerlendirildiğinde; öğrencilerin derste kullanılan materyali, araç-gereci ve ayrıca dersle ilgili yapılan sınıf içi tartışmaları yeterli bulduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin en az katıldıkları ifadeler bakıldığında; öğrencilerin sınıf

içinde dersle ilgili yapılan etkinlikleri ve kullanılan öğretim yöntemlerini yeterli bulmadıkları ve öğretmenin dersi işleyiş biçimini beğenmediklerini dile getirmişlerdir.

Öğrencilerin dersin işleniş yöntemi boyutuna ilişkin görüşlerinin il değişkenine göre ANOVA sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Medya okuryazarlığı dersinin işleniş yöntemi boyutuna ilişkin anova sonuçları

<i>Değişken</i>	<i>Kategori</i>	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>			
<i>İL</i>	<i>İstanbul (1)</i>	110	10.20	3.64			
	<i>İzmir (2)</i>	137	11.68	4.25			
	<i>Ankara (3)</i>	71	16.34	4.91			
	<i>Erzurum (4)</i>	121	11.72	4.24			
	<i>Adana (5)</i>	61	11.77	3.80			
	<i>Varyansın Kaynağı</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
	<i>Gruplararası</i>	1718.135	4	429.534	24.643	,000	1-3 / 3-5
	<i>Gruplarıçi</i>	8628.143	495	17.431			2-3
	<i>Toplam</i>	10346.278	499				3-4

Analiz sonuçları, iller açısından öğrencilerin medya okuryazarlığı dersinin işleniş yöntemiyle ilgili algıları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(4,495)}=24.643$, $P<0.05$]. Başka bir deyişle öğrencilerin medya okuryazarlığı dersinin işleniş yöntemine ilişkin algıları illere bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Anlamlı farklılığın hangi iller arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda, Ankara ilindeki pilot okulda bu dersi alan öğrencilerin dersin işleniş yöntemine ilişkin algıları ($\bar{x}=16.34$) ile diğer dört ilde bu dersi alan öğrencilerin algıları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Okulun bulunduğu çevrenin, öğrenci velisinin sosyo-kültürel düzeyinin, öğrencilerin bireysel başarı ve ilgilerinin bu farklılığın oluşmasında etken olduğu söylenebilir.

3.4. Medya Okuryazarlığı Dersinin Algılanma Biçimi Boyutuna İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin medya okuryazarlığı dersinin algılanma biçimi boyutunda yer alan ifadelerine ilişkin ortalamalar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Medya okuryazarlığı dersinin algılanma biçimi boyutuna ilişkin madde ortalama puanları

<i>Md. No</i>	<i>Maddeler</i>	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>
1.	<i>Bu dersi çok sıkıcı buluyorum.</i>	500	3,52	1,43
2.	<i>Bu dersin zorunlu olması gerektiğini düşünüyorum.</i>	500	2,64	1,41
3.	<i>Bu dersin en ilgi çekici özelliğinin, çok farklı etkinliklerle işlenmesi olduğunu düşünüyorum.</i>	500	2,42	1,22
4.	<i>Bu dersin her kademede verilmesi gerektiğini düşünüyorum.</i>	500	2,34	1,42
5.	<i>Bu dersi almayan arkadaşlarıma, bu dersi seçmelerini tavsiye ediyorum.</i>	500	2,32	1,40
6.	<i>Bu dersin zevkli ve eğlenceli olduğunu düşünüyorum.</i>	500	2,31	1,43
7.	<i>Anne-babaların da medya-okuryazarlığı konusunda eğitilmesi gerektiğini düşünüyorum.</i>	500	2,29	1,34
8.	<i>Bu dersin gerekli olduğunu düşünüyorum.</i>	500	2,12	1,36
9.	<i>Bu dersin yararlı olduğunu düşünüyorum.</i>	500	1,84	1,22

Tablo 7 incelendiğinde öğrencilerin toplamda en fazla katıldıkları ifadelerin sırasıyla “Bu dersi çok sıkıcı buluyorum” ($\bar{x}=3.52$) ve “Bu dersin zorunlu olması gerektiğini düşünüyorum” ($\bar{x}=2.64$) maddeleri olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin en az katıldıkları ifadelere bakıldığında ise sırasıyla “Bu dersin zevkli ve eğlenceli olduğunu düşünüyorum” ($\bar{x}=2.31$), “Anne-babaların da medya-okuryazarlığı konusunda eğitilmesi gerektiğini düşünüyorum” ($\bar{x}=2.29$), “Bu dersin gerekli olduğunu düşünüyorum” ($\bar{x}=2.12$) ve “Bu dersin yararlı olduğunu düşünüyorum” ($\bar{x}=1.84$) maddeleri olduğu belirlenmiştir.

Medya okuryazarlığı dersinin algılanma biçimi boyutuna ilişkin madde ortalama puanları bir bütün olarak değerlendirildiğinde; öğrenciler dersi sıkıcı bulmakla birlikte zorunlu olması gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğrencilerin iki ifadeye ilişkin verdikleri tepkiler çelişkili görünmekle birlikte dersin işleniş boyutunda dile getirilen görüşler (sınıf içinde yapılan etkinlikleri ve kullanılan öğretim yöntemlerini yeterli bulmama ve öğretmenin dersi işleyiş biçimini beğenmeme) dersin ilgi çekiciliğini azaltabileceği faktörü gözden kaçırılmamalıdır. Öğrencilerin en az katıldıkları ifadelere bakıldığında; dersin zevkli ve eğlenceli biçimde işlenmediğini belirttikleri ve buna

bağlı olarak da dersin gerekliliği ve yararı konusunda olumsuz bir düşünceye sahip oldukları görülmektedir.

Öğrencilerin dersin algılanma biçimi boyutuna ilişkin görüşlerinin il değişkenine göre ANOVA sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Medya okuryazarlığı dersinin algılanma biçimi boyutuna ilişkin anova sonuçları

<i>Değişken</i>	<i>Kategori</i>	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>			
<i>İL</i>	<i>İstanbul (1)</i>	110	19.91	5.81			
	<i>İzmir (2)</i>	137	18.13	5.65			
	<i>Ankara (3)</i>	71	26.98	7.42			
	<i>Erzurum (4)</i>	121	17.34	5.64			
	<i>Adana (5)</i>	61	16.51	4.63			
	<i>Varyansın Kaynağı</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
	<i>Gruplararası</i>	5354.789	4	1338.697	38.983	,000	1-3 / 3-2
	<i>Gruplarıçi</i>	16998.379	495	34.340			1-4 / 3-4
	<i>Toplam</i>	22353.168	499				1-5 / 3-5

Analiz sonuçları, iller açısından medya okuryazarlığı dersini alan öğrencilerin bu ders ile ilgili tutumları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(4, 495)}=38.983$, $P<0.05$]. Başka bir deyişle medya okuryazarlığı dersini alan öğrencilerin derse ilişkin tutumları illere bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Anlamlı farklılığın hangi iller arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan analiz, İstanbul ilindeki pilot okulda bu dersi alan öğrencilerin derse ilişkin algıları ($\bar{x}=19.91$) ile Ankara ($\bar{x}=26.98$), Erzurum ($\bar{x}=17.34$) ve Adana ($\bar{x}=16.51$) ilinde bu dersi alan öğrencilerin derse ilişkin tutumları arasında ve Ankara ilindeki pilot okulda bu dersi alan öğrencilerin derse ilişkin tutumları($\bar{x}=26.98$) ile İzmir ($\bar{x}=18.13$), Erzurum ($\bar{x}=17.34$) ve Adana ($\bar{x}=16.51$) ilinde bu dersi alan öğrencilerin derse ilişkin tutumları arasında fark olduğunu göstermektedir. Pilot uygulamanın yapıldığı illerdeki okulların bulunduğu çevreye bakıldığında İstanbul ve Ankara illerindeki öğrenci-veli profilinin sosyo-ekonomik ve kültürel düzey açısından daha yüksek olmasının ortaya çıkan bu farklılığın nedenlerinden birisi olarak gösterilebilir. Bu nokta da Ankara ve İstanbul illerindeki öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin diğer illerdeki öğrencilere

göre daha yüksek olmasının dersin gerekliliği, yararı ve işleniş biçimi açısından öğrencilerin olumsuz görüş bildirmelerinde diğer bir neden olarak değerlendirilebilir.

3.5. Medya Okuryazarlığı Dersinin Etkileri Boyutuna İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin medya okuryazarlığı dersinin etkileri boyutunda yer alan ifadelerine ilişkin ortalamalar Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Medya okuryazarlığı dersinin etkileri boyutuna ilişkin madde ortalama puanları

<i>Md. No</i>	<i>Maddeler</i>	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>
1.	<i>Bu dersi aldığmdan beri, ailemin televizyon izleme alışkanlığında değişme olduğunu gözliyorum.</i>	500	2,78	1,36
2.	<i>Bu dersten edindiğim bilgileri, bu dersi almayan arkadaşlarımla da paylaşıyorum.</i>	500	2,59	1,34
3.	<i>Medya okuryazarlığı dersinde öğrendiklerimi ailemle de paylaşıyorum.</i>	500	2,47	1,38
4.	<i>Bu dersi aldıktan sonra, TV izleme alışkanlığımın değiştiğini düşünüyorum.</i>	500	2,46	1,43
5.	<i>Medya okuryazarlığı dersinin olaylara bakışımı değiştirdiğini düşünüyorum.</i>	500	2,44	1,32
6.	<i>Bu dersten edindiğim bilgilerin tüketim alışkanlığmda daha seçici davranmama yol açtığını düşünüyorum.</i>	500	2,40	1,15
7.	<i>Bu dersi aldığmdan beri, gözlem yeteneğimin daha da geliştiğini fark ediyorum.</i>	500	2,34	1,27
8.	<i>Bu dersi aldığmdan beri, TV'deki programların seçiminde daha seçici davranıyorum.</i>	500	2,30	1,38
9.	<i>Bu dersi aldığmdan beri, medya araçlarını (TV, radyo, gazete, internet) değişik bir gözle inceliyorum.</i>	500	2,23	1,31
10.	<i>Bu dersi aldığmdan beri, medyada verilen mesajları daha eleştirel bir gözle inceliyorum.</i>	500	2,20	1,19
11.	<i>Bu dersten edindiğim bilgiler sayesinde daha iyi bir medya okuryazarı olduğumu düşünüyorum.</i>	500	2,14	1,21

Tablo 9 incelendiğinde öğrencilerin toplamda en fazla katıldıkları ifadelerin sırasıyla “Bu dersi aldığmdan beri, ailemin televizyon izleme alışkanlığmda değişme olduğunu gözliyorum.” ($\bar{x}=2.78$), “Bu dersten edindiğim bilgileri, bu dersi almayan arkadaşlarımla da paylaşıyorum.” ($\bar{x} = 2.59$) ve “Medya okuryazarlığı dersinde öğrendiklerimi ailemle de paylaşıyorum.” ($\bar{x}=2.47$) maddeleri olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin en az katıldıkları ifadelere bakıldığında ise sırasıyla “Bu dersten edindiğim

bilgiler sayesinde daha iyi bir medya okuryazarı olduğumu düşünüyorum.” ($\bar{x}=2.14$), “Bu dersi aldığımdan beri, medyada verilen mesajları daha eleştirel bir gözle inceliyorum.” ($\bar{x}=2.20$) ve “Bu dersi aldığımdan beri, medya araçlarını (TV, radyo, gazete, internet) değişik bir gözle inceliyorum.” ($\bar{x}=2.23$) maddeleri olduğu belirlenmiştir.

Medya okuryazarlığı dersinin etkileri boyutuna ilişkin madde ortalama puanları bir bütün olarak değerlendirildiğinde; öğrencilerin derste öğrendiklerini ailesi ve arkadaşlarıyla paylaştığı ve bu paylaşımın etki yarattığı belirlenmiştir. Ancak öğrencilerin en az katıldıkları ifadeler bakıldığında; öğrencilerin özellikle daha iyi bir medya okuryazarı olma, medya araçlarını ve ilettikleri mesajları eleştirel bir gözle inceleme konusunda gereken etkinin tam anlamıyla ve yoğun biçimde yaşanmadığı şeklinde açıklanabilir.

Öğrencilerin dersin etkileri boyutuna ilişkin görüşlerinin il değişkenine göre ANOVA sonuçları Tablo 10 'da verilmiştir.

Tablo 10. Medya okuryazarlığı dersinin etkileri boyutuna ilişkin Anova sonuçları

<i>Değişken</i>	<i>Kategori</i>	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>S</i>			
<i>İL</i>	<i>İstanbul (1)</i>	110	28.64	8.16			
	<i>İzmir (2)</i>	137	26.69	9.55			
	<i>Ankara (3)</i>	71	42.67	12.00			
	<i>Erzurum (4)</i>	121	25.66	9.12			
	<i>Adana (5)</i>	61	23.86	7.49			
	<i>Varyansın Kaynağı</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
	<i>Gruplararası</i>	16957.006	4	4239.251	47.480	,000	1-3 / 3-4
	<i>Gruplarıçi</i>	44196.186	495	89.285			1-5 / 3-5
	<i>Toplam</i>	61153.192	499				3-2

Analiz sonuçları, iller açısından öğrencilerin medya okuryazarlığı dersinin etkisi ile ilgili algıları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$F_{(4-495)}=47.480$, $P<0.05$]. Başka bir deyişle öğrencilerin medya okuryazarlığı dersinin etkisine ilişkin algıları illere bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Anlamlı farklılığın hangi

iller arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan analiz, İstanbul ilindeki pilot okulda bu dersi alan öğrencilerin dersin etkisine ilişkin algıları ($\bar{x}=28.64$) ile Adana ($\bar{x}=23.86$) ilinde bu dersi alan öğrencilerin algıları arasında ve Ankara ilindeki pilot okulda bu dersi alan öğrencilerin dersin etkisine ilişkin algıları($\bar{x}=42.67$) ile diğer dört ilde bu dersi alan öğrencilerin algıları arasında fark olduğunu göstermektedir.

Pilot uygulamanın yapıldığı illerdeki okulların bulunduğu çevrenin, ailenin eğitim ve gelir düzeyinin, medya araçlarını kullanma olanaklarının bu farklılığın ortaya çıkmasında önemli bir etkisi olduğu söylenebilir. Özellikle kitle iletişim araçlarıyla etkileşimde bulunma olanaklarının daha yoğun olması bu medya araçlarının olumlu ya da olumsuz etkilerinin aile içinde daha fazla tartışılabilmesi bir etken olarak değerlendirilebilir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Öğrencilerin medya okuryazarlığı dersine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilen ve dört alt boyuttan oluşan ölçekten elde edilen veriler ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Medyanın algılanma biçimi boyutunda öğrenciler, medya araçlarının kültürel ve toplumsal değerlerin korunmasında gereken özeni göstermediğini, medyanın haber ve bilgi verme işlevini etkin biçimde yerine getirmediğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin medyanın tarafsızlığına inandıkları, haberlerin düzeyli olarak sunulduğu, eğlenme-eğlendirme işlevinin ön plana çıktığına inanmadıkları belirlenmiştir.

Medya okuryazarlığı dersinin algılanma biçimi boyutuna bakıldığında ise; öğrencilerin dersi sıkıcı bulmakla birlikte zorunlu olması gerektiği yönünde çelişkili görüşler belirttikleri saptanmıştır. Öğrencilerin bu şekilde çelişkili ifadeler vermesinin altında dersin işleniş boyutunda dile getirilen “sınıf içi etkinlikler ve kullanılan öğretim yöntemlerini yeterli bulmama ve öğretmenin dersi işleyiş biçimini beğenmeme” görüşlerinin etkili olabileceği söylenebilir.

Öğrencilerin derste kullanılan materyalleri ve dersle ilgili yapılan sınıf içi tartışmaları yeterli buldukları, ancak sınıf içi etkinlikleri ve kullanılan öğretim yöntemlerini yeterli bulmadıkları ve öğretmenin dersi işleyiş biçimini beğenmedikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Medya okuryazarlığı dersinin etkileri boyutuna bakıldığında; öğrencilerin derste öğrendiklerini ailesi ve arkadaşlarıyla paylaştığı ve bu paylaşımın arkadaşları ve aileleri üzerinde olumlu etki yarattığı belirlenmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin özellikle daha iyi bir medya okuryazarı olma, medya araçlarını ve ilettikleri mesajları eleştirel bir gözle inceleme konusunda gereken etkinin tam anlamıyla hissedilmediğini ve yoğun biçimde yaşanmadığını ifade ettikleri belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen verilere dayanılarak medya okuryazarlığı dersinin etkili bir şekilde uygulanabilmesi için aşağıdaki önerilerin dikkate alınması uygun olacaktır.

1. Medya okuryazarlığı hareketinin amacı, öğretmenin öğrenciye medya ile ilgili bilgiler dikte ettirmesi değil, öğrencinin kendi çalışmaları, araştırmaları ve projeleriyle medyaya bakışını derinleştirmesidir. Medya araçları tarafından iletilen mesajların eleştirel bir gözle incelenmesi, bireysel ve toplumsal etkilerinin farkına varılması için medya okuryazarlığı dersinin öğrenci merkezli bir anlayışla yürütülmesi gerekmektedir. Medya okuryazarlığı dersinde öğretmen, kılavuzluk yapan, yönlendiren, öğrenci çalışmalarını eleştirel açıdan inceleyebilen ve dönütler verebilen, öğrencileri araştırmaya sevk eden, öğrencinin kendisini ifade etmesine olanak tanıyan bir uzman olarak görev yapmalıdır.
2. Öğrencilerin dersi sıkıcı olarak nitelermeleri, medya okuryazarlığı dersinde öğretim yöntemleri açısından çeşitlilik sağlama, konulara bağlı olarak farklı yöntemler ve materyaller kullanma zorunluluğunu doğurmaktadır. Bu anlamda öğretmenlerin, dersi nasıl daha zevkli ve eğlenceli hale getirebilecekleri

konusunda medya okuryazarlığı ile ilgili dünyada çeşitli projelerle ortaya konan yaklaşımları ve yöntemleri bilmesi ve kullanması gerekir. Bu amaçla bu dersi verecek öğretmenlerin bireysel çabalarının yanı sıra bu öğretmenlere yönelik düzenlenecek hizmet içi eğitim seminerlerinin uygulamalarla zenginleştirilmesi ve bunların sınıf ortamında da verilmesi sağlanmalıdır.

3. Medya okuryazarlığı dersine yönelik öğrenci tutumları ile ilgili yapılacak çalışmalarda nicel yöntemlerin yanı sıra nitel yöntemlerin de kullanılması; öğrencilerin, medya, medya araçları ve medya okuryazarlığına ilişkin görüşlerinin ya da tutumlarının daha derinlemesine inceleme olanağı sağlayacaktır.

Medya okuryazarlığının eğitim programına yeni eklenen bir ders olması nedeniyle bu konu ile ilgili alanyazının yetersiz olduğu görülmektedir. Pilot uygulaması yapılan medya okuryazarlığı dersinin Türkiye genelinde yaygınlaştırılması, uygulamanın etkililiğinin, bireysel ve toplumsal etkilerinin belirlenmesi amacıyla yeni çalışmaların yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu alandaki boşluğun ve eksikliğin özellikle eğitimci bakışıyla yeniden değerlendirilmesi, uygulamada karşılaşılabilecek olası engellerin ya da zorlukların aşılmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbulut, N.T. ve Kartopu, E. (2006). Yalıtılmış çocuk. Der. C. Bilgili (2006). *Medyada olmayanlar: Medya eleştirileri*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Alvermann, P.E. & Hagood, M.C. (2000). Critical media literacy: Research, theory and practice in “new times”, *Journal of Educational Research*, 93(3), 193 – 205.
- Association of American Pediatrics (2008). *Media education in the practice setting: An overview of media and pediatrician's role*. Retrieved July 18, 2008 from <http://www.aap.org/advocacy/mmgay.pdf>
- Aufderheide, P. (1993). National leadership conference on media literacy, *Conference Report*. Washington, DC: Aspen Institute.
- Buckingham, D. (2000). *After the death of childhood: Growing up in the age of electronic media*. Cambridge: Polity Press.
- Cheung, C.K. (2005). The relevance of media education in primary schools in Hong Kong in the age of new media: A case study, *Educational Studies*, 31(4), 361 – 374.
- Considine, D. (2008). Case for media literacy in today's schools. Retrieved July 18, 2008 from www.medialit.org/reading_room/article368.html
- Craggs, C.E., (1992). *Media education in the primary school*. London: Routledge.
- Curry-Tash, M.W., (1998). The politics of teleliteracy and adbusting in the classroom. *The English Journal*. 87(1), 43-48.

- Hart A., & Benson A. (1996). Researching media education in English classrooms in the UK, *Journal of Educational Media*, 22(1), 7 – 21.
- Hobbs, R., & Frost, R. (1999). Instructional practices in media literacy education and their impact on students learning. *New Jersey Journal of Communication*. 6(2), 123-148.
- Hobbs, R. (2005). What's news. *Educational Leadership*, 63(2), 58-61.
- Hymen, A. (2006). *Improving media literacy standards in education*. State University of New York, Empire State College (Unpublished master thesis)
- Leung, G.L.K. (1999). *Study on the influence of media on youth*. Hong Kong, Commission on Youth.
- Masterman, L. (1992). A distinctive mode of enquiry towards critical autonomy In; M. Thoman E., (1995), *Operational Definition of Media Literacy*. USA, Center for Media Literacy.
- Postman, N. (1984), *The disappearance of childhood*. New York: Laurce.
- RTÜK. (2008). *İletişim şurası*. Retrieved July 22, 2008 from www.rtuk.org.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=c7fcb3f7-a8bf-406e-92ff-2873cbd029cd.
- Singer, D.G., & Singer, J.L. (1998). Developing critical viewing skills and media literacy in children. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*. 587(1), 164-179
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Thoman, E., & Jolls, T. (2008). 21. yüzyıl okuryazarlığı: Medya okuryazarlığına genel bir bakış ve sınıf içi etkinlikler. (Çev. Ed. C. Elma ve A. Kesten). Ankara: Ekinoks Yayınevi.

İlk alındığı tarih: 16.09.2008

Düzeltilme tarihi:29.12.2008

Onay tarihi: 16.02.2009